

RECOMANEM

Materials i recursos d'interès recomanats per l'ICIP

Web

Museo de la Paz de Gernika

La Guerra Civil va ser un episodi sagnant que encara no ha acabat de cicatritzar. Un dels indrets on la virulència de la guerra va ser més manifesta va ser a Gernika, una localitat del País Basc que va patir un terrible bombardeig de l'aviació alemanya i italiana l'abril de 1937. Amb l'objectiu de no perdre la memòria d'aquell fet ni del període, l'any 1998 es va inaugurar el Museo Gernika, que recollia la història de la vila, del bombardeig i del context en què es va produir.

L'any 2003, després de la realització d'un nou projecte museogràfic, el museu es va convertir en la Fundación Museo de la Paz de Gernika. La seva missió, més enllà de les tasques que ja s'estaven duent a terme, es va centrar en la difusió de la cultura de pau. El museu va ampliar el seu objectiu a conservar, exposar, difondre, investigar i educar el visitant en les idees bàsiques de la cultura de pau sense deixar de banda el vessant històric i de memòria del municipi.

Per complir amb aquesta tasca, el museu ofereix al públic una exposició permanent al voltant de tres preguntes clau: què és la pau?, què va passar a Gernika en un moment d'absència de pau?, i què passa actualment amb la pau al món? A banda d'aquesta exposició, l'activitat del museu inclou exposicions temporals i itinerants, publicacions pròpies, congressos i tallers educatius, entre d'altres.

El Museo també compta amb un Centre de Documentació sobre el Bombardeig de Gernika, un servei públic especialitzat impulsat per l'ajuntament de la localitat amb

l'objectiu de recopilar i inventariar tot el material escrit, gràfic i audiovisual sobre el bombardeig del 26 d'abril de 1937 que hi pugui haver arreu del món. El centre està obert a tots els investigadors i persones interessades en el fons documental per conèixer en profunditat els fets concrets ocorreguts en el bombardeig, però també durant la guerra i l'exili.

El lloc web del centre compta amb una explicació detallada dels bombardejos que va patir la ciutat, les conseqüències materials i personals per als seus habitants, la posterior ocupació per part de les tropes franquistes i un breu resum dels primers passos cap a la reconciliació. També al web es poden consultar les activitats programades tant pel museu com pel centre d'investigació, així com les darreres investigacions en què participa l'equip del centre. A més, hi ha l'opció de realitzar una visita virtual pels diferents espais del museu.

Web

Uharan

El març de 2015, el moviment social Lokarri per la pau i la convivència al País Basc es va dissoldre després de nou anys de trajectòria. L'organització havia complert els seus objectius amb el final de la violència d'ETA i l'assentament d'un procés de pau que considerava irreversible. Alhora que es va fer públic el final de Lokarri, els seus membres també van anunciar que continuarien treballant per la reconciliació i la convivència amb una nova entitat que recollís el llegat assolit fins aleshores.

Així va ser com a finals de 2015 va néixer Uharan, una nova organització que vol fomentar el paper de la societat basca en la pacificació i la convivència. El nom de l'entitat, que en basc significa "A l'estela", posa de manifest el desig de continuar amb la filosofia de Lokarri però des d'una altra perspectiva que no s'emmarca en els moviments socials habituals. Uharan vol crear un espai per a la participació de la societat aprofitant la xarxa teixida per la seva predecessora i mantenir contactes amb experts i organitzacions locals, estatals i internacionals que treballen en l'àmbit de la convivència i els drets humans.

Tot i la seva curta edat, Uharan compta amb una setantena de voluntaris, la majoria dels quals ja tenien experiència prèvia com a membres de l'anterior organització. Al web

de l'entitat es poden consultar les activitats que organitzen així com notícies i esdeveniments relacionats amb la pau i la resolució del conflicte basc, com festivals de cinema, publicacions d'informes o jornades de treball, entre d'altres. Des del portal també s'ofereix la possibilitat de registrar-se per rebre el butlletí informatiu mensual per conèixer les diferents opcions de participació en activitats relacionades amb el procés de pau.

A banda del butlletí mensual, l'organització també elabora trimestralment reculls informatius amb anàlisis sobre la situació dels processos de pau al País Basc per a la xarxa estatal i internacional d'entitats i experts que ja mantenien relació amb Lokarri. Anualment, celebrarà un seminari o conferència per debatre sobre temes clau en l'àmbit de la reconciliació i la convivència. L'objectiu és que aquestes trobades siguin plurals, aconseguixin fomentar la participació de la ciutadania i ofereixin conclusions útils per al procés de pau.

Llibre

***Ondas en el agua*, de C. Martin Beristain, G. Bilbao i J. Ibáñez**

Ondas en el agua exposa l'experiència de Glencree, una ciutat d'Irlanda del Nord on un grup d'una trentena de víctimes de ETA, els GAL, Batallón Vasco Español (BVE) i de les Forces de Seguretat de Estat es van reunir entre 2007 i 2012 amb un objectiu clar: diàleg i pau. Escrit per autors clau en el procés de pau com Carlos Martin Beristain, Galo Bilbao Alberdi i Julian Ibáñez de Opacua, que van formar part del propi equip dinamitzador de Glencree, *Ondas en el agua* transporta al lector al procés de reconeixement mutu amb un missatge constructiu i positiu.

L'obra es compon de dos prefacs, un signat pel professor Rafael Grasa, i l'altre per Txema Urkijo, assessor en polítiques de terrorisme i víctimes del govern basc entre 2002 i 2014. El llibre consta de quatre capítols i tres annexos amb documentació pràctica del procés.

El primer capítol parla de com es va configurar la iniciativa Glencree, qui hi anava a participar, com es va configurar el disseny i com es van superar els problemes del context i la incertesa. El segon, més curt, se centra en el procés metodològic de la iniciativa i en la seva importància per aconseguir resultats favorables. El tercer capítol

és una anàlisi de la consecució del projecte, el pes de les experiències viscudes, la identitat de “víctima”, el treball de l’empatia i la voluntat de difondre l’experiència. Per últim, el quart capítol correspon a la conclusió del llibre i es basa en una petita síntesi de la iniciativa i una exposició de les lliçons apreses per tal que serveixin d’inspiració a altes processos de reconciliació.

Ondas en el agua és el número 15 de la col·lecció digital “Eines de pau, seguretat i justícia”, editada per l’ICIP i Líniazero. L’obra es pot trobar a la pàgina web de l’ICIP en format pdf i ePub.

Documental

Víctimes, veritat i reconciliació

El documental *Víctimes, veritat i reconciliació*, del programa Latituds de Televisió de Catalunya, narra l’experiència de Glencree mitjançant el testimoni de dues de les participants en les reunions secretes organitzades a Irlanda del Nord entre 2007 i 2012.

Les experiències de Carmen Hernández i Axun Lasa són un mirall de com persones que mai s’haguessin dirigit la mirada pel carrer, aconseguen plorar juntes i reconèixer el patiment mutu en aquesta ciutat irlandesa. Les dues protagonistes, Carmen i Axun, han patit el conflicte basc des de perspectives totalment oposades. Carmen és viuda de Jesús Mari Pedrosa, regidor del PP a Durango assassinat per ETA, mentre que Axun va perdre el seu germà acusat de terrorisme a mans dels GAL.

Ambdues contenen com gràcies a l’experiència de Glencree s’han pogut posar en la pell de l’altra i han pogut comprendre com el dolor no entén de bàndols. Elles demanen un reconeixement de tots aquells que han patit per igual, per tal de millorar la convivència de les futures generacions i poder teixir una societat basada en l’empatia i la identificació en l’altre.

Al documental, produït per l’ICIP, també hi intervé Carlos Martín Berinstain, coordinador de la iniciativa Glencree, i Jordi Palau-Loverdos, qui ha participat en molts projectes de pau i reconciliació com en el procés de pau de Ruanda. Ambdós reconeixen que als processos de pau i de reconstrucció sí que és possible prendre guies comunes, sempre començant per la creació de Comissions de la Veritat i apostant per l’apropament de

persones. El documental es complementa amb aquesta guia didàctica per treballar els conceptes de víctimes, veritat i reconciliació a les aules.

Documental

¡Cuánto habría llorado mi padre!

A partir de les narracions de persones que van viure la postguerra espanyola a Villabona, una petita localitat de Guipúscoa (País Basc), el documental *¡Cuánto habría llorado mi padre!* (2014), dirigit per Bertha Gaztelumendi, explica com era la vida en aquella època i com es va reconstruir la convivència entre els bàndols dels vencedors i els vençuts de la Guerra Civil.

La finalitat del treball, de 41 minuts de durada, és transmetre la memòria dels fets i aprendre del que va ocórrer. La directora agafa com a hipòtesi que la convivència es pot restituir, ja que al poble no hi havia una ruptura entre els habitants com a conseqüència de la guerra. Partint d'aquesta base, el documental plasma com els veïns van aconseguir reconstruir el teixit social sense cap ajuda externa.

En el procés d'elaboració del film també es va voler implicar els joves del poble, en molts casos desconexors de què va passar durant la Guerra Civil i el franquisme. Per aquest motiu, se'ls va concedir el rol d'entrevistadors perquè els protagonistes els hi expliquessin cara a cara les seves vivències i les de les seves famílies.

A banda de recuperar la memòria històrica i transmetre-la a generacions futures, el documental vol servir com a model per dur a terme processos semblants en altres poblacions basques. El programa Zaharrak Berri de la Diputació de Guipúscoa per a l'impuls de la recuperació de la memòria ha preparat un manual per oferir orientació a grups que vulguin emprendre un projecte similar al del documental.

Bertha Gaztelumendi, periodista basca amb més de 25 anys d'experiència en els mitjans de comunicació, està especialitzada en estudis de pau i resolució de conflictes. *¡Cuánto habría llorado mi padre!* és el seu segon documental, després de la seva primera experiència com a directora a *Mariposas en el Hierro*, sobre l'impacte de la violència en les dones i el seu potencial com a constructores de pau.